

Vergaderjaar 2024–2025

19 637

Vreemdelingenbeleid

36 045

Situatie in Oekraïne

Nr. 3312

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ASIEL EN MIGRATIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 november 2024

Inleiding

Sinds de inval van Rusland in Oekraïne in februari 2022 zijn miljoenen Oekraïners gedwongen geweest te vluchten naar de Europese Unie, en ook naar Nederland. In dit conflict zijn wij de regio en daarom blijven we opvang bieden aan de vele ontheemden uit Oekraïne die een veilig heenkomen zoeken in ons land. Helaas duurt de oorlog voort en de verwachting is dat dit op korte termijn niet zal veranderen. Ontheemden uit Oekraïne zullen dus nog langere tijd in Nederland verblijven. Gemeenten, vele vrijwilligers en betrokken departementen en overheidsorganisaties werken elke dag aan het mogelijk maken van deze opvang. Dit zullen we de komende periode gezamenlijk blijven doen. Deze inspanningen om ontheemden op een goede manier op te vangen worden zeer gewaardeerd.

Op 3 november jl. zijn er 122.440 ontheemden uit Oekraïne ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP) die op grond van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) bescherming krijgen.¹ Daarnaast zijn er 46.020 ontheemden uit Oekraïne uitgeschreven uit de BRP. Op 1 november jl. waren er 92.540 opvangplekken gerealiseerd waarvan 91.990 plekken bezet. Dit leidt tot een bezettingsgraad van 99,4 procent in de noodopvang.²

In deze Verzamelbrief opvang Oekraïne informeer ik uw Kamer over de bijgestelde prognose instroom Oekraïense ontheemden en wat dit betekent voor het benodigde aantal gemeentelijke opvangplekken voor

¹ Dit aantal betreft zowel ontheemden met de Oekraïense nationaliteit (117.480) als ontheemden uit Oekraïne met een permanente Oekraïense verblijfsvergunning, met internationale bescherming of gezinsleden van personen die onder de richtlijn vallen (4.960 ontheemden met overige nationaliteit).

² De meest recente cijfers vindt u op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne/cijfers-opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne-in-nederland>

juli 2025. Tevens zal ik ingaan op de wijzigingen in de normbedragen onder de bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne (BooO) en mijn voornemen om in te zetten op meer duurzame opvang, die op termijn ook voor andere doelgroepen zoals spoedzoekers en studenten beschikbaar zou kunnen komen. Tot slot ga ik in op het verbeteren van de arbeidsmarktpositie van ontheemden uit Oekraïne.

Met deze brief worden acht bijlages meegestuurd. Het betreft: 1. De beslisnota, 2. De prognose instroom Oekraïense ontheemden, 3. De beleidsmatige toelichting bij prognose instroom Oekraïense ontheemden, 4. Rapport Kostprijsonderzoek Opvang Ontheemden Oekraïne 2024, 5. De beslisnota BooO, 6. Beschrijving misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O), 7. Risicotabel M&O en 8. tijdlijn M&O.

Ik stuur als coördinerend bewindspersoon voor de aanpak van de opvang van ontheemden uit Oekraïne deze brief mede namens de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Prognose instroom Oekraïense ontheemden

In lijn met de MPP is een prognose opgesteld voor de netto instroom van Oekraïense ontheemden voor 2024 en verder. Uit de prognose volgt een bandbreedte, met daarin een minimum (240 netto instroom per week), medio (410 netto instroom per week) en maximum scenario (570 netto instroom per week). De cijfers zijn daarmee naar beneden bijgesteld ten opzichte van wat met de vorige prognose werd verwacht. Hoewel de bandbreedte en bijbehorende onzekerheid hoog blijft. Voor de doorvertaling naar het benodigd aantal gemeentelijke opvangplekken is de mediaan van de bandbreedte aangehouden. De mediaan van deze prognose gaat uit van een gemiddeld netto instroom van ca. 350 per week. Op basis van deze instroomprognose is de verwachting dat per 1 juli 2025 ca. 135.340 ontheemden uit Oekraïne in Nederland verblijven, dit inclusief derdelanders die onder de RTB vallen.

Eerder heeft het kabinet gemeenten gevraagd om 120.000 gemeentelijke opvangplekken te realiseren per 1 januari 2025. Gelet op het te verwachten aantal Oekraïense ontheemden in juli 2025, wordt het benodigde aantal gemeentelijke opvangplekken voor 1 juli 2025 naar beneden bijgesteld tot 109.000. Dit betreft een inspanningsverplichting. Hierin is ook meegenomen dat we zien dat sinds het begin van dit jaar meer ontheemden onderdak vinden via een eigen netwerk of via particuliere initiatieven.

Ik ben mij ervan bewust dat dit een uitdagende opgave is voor de gemeenten in Nederland, met name ook gelet op de grote opgave in de reguliere asielketen en de taakstelling voor de huisvesting van statushouders in een woningmarkt die al zwaar onder druk staat. Het Rijk zet de ondersteuning aan gemeenten bij het realiseren van gemeentelijke opvangplekken onverminderd voort. De Nationale Opvang Organisatie voor ontheemden uit Oekraïne zal alle gemeenten en samenwerkingsverbanden blijven ondersteunen met bemiddeling, advies en met financiële middelen. Het uitgangspunt hierbij is dat gemeenten geen financieel nadeel ondervinden van de opvangtaak voor ontheemden uit Oekraïne. De volgende paragraaf beschrijft hoe het Kabinet dit uitgangspunt ook in 2025 ondersteunt.

Wijziging normbedragen bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne

Gemeenten krijgen sinds 2022 een vergoeding vanuit de BooO. Het uitgangspunt van deze bekostigingsregeling is zoals gezegd, dat gemeenten geen financieel nadeel ondervinden van de opvang van ontheemden uit Oekraïne en dat de bekostiging bijdraagt aan het creëren van voldoende opvangplekken door financiële drempels weg te nemen.

De bekostigingsregeling bevat onder meer normbedragen per dag per gerealiseerde plek voor de gemeentelijke opvangplekken (GOO) en per maand voor de particuliere opvang (POO). De normbedragen worden jaarlijks herijkt, zodat zij aan blijven sluiten bij de werkelijke kosten die gemeenten maken. De normbedragen voor het boekjaar 2024 zijn gebaseerd op het kostenonderzoek dat in de zomer van 2023 is uitgevoerd. Het doel is om ook per 1 januari 2025 reële compensatie te blijven bieden aan gemeenten die kosten maken voor de opvang van ontheemden. In de zomer van 2024 is daarom opnieuw een onafhankelijk kostprijsonderzoek uitgevoerd naar de samenstelling van deze kosten.³ Daarbij zijn ook de kosten die gemeenten (gaan) maken voor het heffen van een eigen bijdrage en het verplicht inhouden van leefgeld onderzocht. Voor het onderzoek hebben 75 gemeenten input geleverd. De inzichten die uit het onderzoek naar voren komen, dienen als basis voor aanpassingen in zowel het normbedrag voor de GOO als de POO per 1 januari 2025.

Op basis van het kostprijsonderzoek wordt het normbedrag voor de GOO herzien van € 61 in 2024 naar € 44 in 2025. De uitzonderingsbepaling blijft in stand, waarbij gemeenten werkelijke kosten per gerealiseerde plek per dag kunnen declareren indien zij niet uitkomen met het normbedrag.

Er zijn twee belangrijke wijzigingen in de opbouw van het normbedrag ten opzichte van 2024. Ten eerste maken de kosten voor de relatief dure accommodatietypen hotels en schepen alsmede de kosten voor catering, geen onderdeel meer uit van het normbedrag. Deze kostensoorten worden in relatief weinig gemeenten nog gemaakt en drijven het gemiddelde normbedrag onevenredig hoog op. Ten tweede zijn de kosten voor het heffen van een eigen bijdrage en het inhouden van leefgeld bij het normbedrag opgeteld. Tot slot merk ik op dat de verwachte inflatie voor 2025 in het normbedrag is verwerkt.

Het normbedrag voor de POO wordt aangepast van € 92 in 2024 naar € 48 in 2025 per geregistreerd persoon per maand waarin aan deze persoon een verstrekking is gedaan. Volgens het kostenonderzoek maken gemeenten gemiddeld € 40 euro aan kosten voor een persoon in de particuliere opvang. Bij dit gemiddelde normbedrag zijn de gemiddelde kosten voor het inhouden van leefgeld opgeteld. Daarnaast is rekening gehouden met inflatie.

De meest onzekere elementen in het GOO- en POO-normbedrag zijn de kosten voor het verplicht inhouden van leefgeld en het innen van de eigen bijdrage. De ontwikkeling van deze kosten zal in 2025 worden gemonitord. Verder wordt op basis van het onderzoek het BTW-compensatiefonds aangevuld, zodat gemeenten de niet-kostprijsverhogende BTW via het BTW-compensatiefonds kunnen terugvragen.

Het nieuwe normbedrag voor 2025 leidt tot een reële vergoeding voor de kosten die gemeenten maken bij de uitvoering van de wettelijke taak voor het opvangen van ontheemden uit Oekraïne. Mochten de kosten hoger uitvallen dan het normbedrag, dan kunnen gemeenten op basis van de

³ Bijlage 4: Kostprijsonderzoek opvang ontheemden Oekraïne 2024

uitzonderingsbepaling de werkelijk gemaakte kosten declareren. Dit betekent mogelijk een extra administratieve last voor de gemeenten en naar ik begrepen heb zijn er ook vragen bij gemeenten over de wijze waarop de kosten op een voor de accountant acceptabele manier inzichtelijk gemaakt kunnen worden. Ik zal hiervoor in samenspraak met de VNG ondersteuning bieden in de vorm van factsheets en het uitwisselen van best practices.

Mochten de kosten lager uitvallen dan het normbedrag, dan doe ik een dringend beroep op gemeenten om het overschot terug te storten aan het Rijk.

Duurzame opvang

Voor het jaar 2025 zijn de randvoorwaarden voor het regelen van opvang op financieel gebied ingevuld met de bovenstaande wijzigingen van de BooO. Vanuit gemeenten wordt al langere tijd aangedrongen op meer rust en ruimte in de financiering van de opvang. Hierop worden verschillende sporen ingezet.

Gemeenten kunnen voor het geschikt maken van locaties voor opvang transitiekosten declareren bij het Rijk. In beginsel worden alle aanvragen die aan de voorwaarden voldoen toegekend voor de periode tot aan het einde van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming plus maximaal één jaar (RTB+1). Om gemeenten te ondersteunen bij het realiseren van voldoende (langdurig) beschikbare opvangplekken, zullen de transitiekosten onder aanvullende voorwaarden van die opvanglocatie naar een termijn van maximaal drie jaar worden omgerekend, indien een opvanglocatie langer beschikbaar is dan de RTB+1 en de financiering niet op basis van die termijn rond komt.

In lijn hiermee ben ik voornemens samen met de gemeenten te werken aan meer duurzame opvang voor ontheemden uit Oekraïne. Dit vanuit de gedachte, dat duurzame opvang door langere beschikbaarheid kosteneffectiever gerealiseerd kan worden en na het vertrek van de ontheemden ook voor andere doelgroepen beschikbaar kan komen, bijvoorbeeld als doorstroomlocatie voor statushouders, voor spoedzoekers, studenten of anderen. Een belangrijke pijler hieronder is de uitvoering van de motie Podt van 7 maart 2024 (Kamerstuk 36 394, nr. 15)⁴ die de regering oproept samen met de VNG te onderzoeken hoe de financiering van opvang en huisvesting voor verschillende doelgroepen kan worden ontschot.

Arbeidsmarktpositie ontheemden uit Oekraïne

Op 7 november jl. heeft de Staatssecretaris Participatie en Integratie de Kamer geïnformeerd⁵ over de inzet op het verhogen van de arbeidsmarktparticipatie en het verbeteren van de arbeidsmarktpositie van ontheemden uit Oekraïne. Deze inzet ziet onder andere op verbeterde informatievoorziening, aanvullende mogelijkheden voor het werken binnen gereguleerde beroepen en het faciliteren van betere matching (op niveau) tussen werkgevers en werkzoekende ontheemden uit Oekraïne. Uitgangspunt hierbij is om investeringen tijdens het verblijf hier ook van nut te laten zijn bij terugkeer en de wederopbouw van Oekraïne zodra de situatie in Oekraïne dat in de toekomst toelaat.

Bovenstaande inzet sluit aan bij de kabinetsbrede inzet op participatie en zelfredzaamheid voor deze groep. In de Kamerbrief is tevens een

⁴ Kamerstuk 19 367, nr. 3258.

⁵ Kamerstuk 36 045, nr. 187.

actualisatie opgenomen van de arbeidsmarktgegevens ten aanzien van ontheemden uit Oekraïne.

Conclusie

Tot slot benoem ik dat ik uw Kamer, samen met mijn collega's, periodiek blijf informeren over de ontwikkelingen op dit onderwerp evenals de aangrenzende werkvelden, zowel op nationaal, Europees als internationaal niveau.

De Minister van Asiel en Migratie,
M.H.M. Faber-van de Klashorst